Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2019-09-18

RS 2019-0718

Regionstyrelsen

Yttrande över Stärkt kompetens i vård och omsorg – (SOU 2019:20) slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket Undersköterska

Föredragande regionråd: Ella Bohlin

Ärendebeskrivning

Region Stockholm har av Socialdepartementet bjudits in att lämna synpunkter på betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg, slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska (SOU 2019:20).

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) - slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska.

2. Beslutet justeras omedelbart.

Regionrådsberedningens motivering

Yrkesgruppen undersköterska är en av Sveriges största yrkesgrupper. Region Stockholm ser positivt på en reglering och kvalitetssäkring av undersköterskeutbildningen i form av en nationell översyn av utbildningens omfattning och innehåll, inom vuxenutbildningen och den utbildning till undersköterska som tillhandahålls inom gymnasieskolan. Först när en sådan kvalitetssäkring kommit till stånd är det adekvat att se över behovet av kompletterande reglering på området och införandet av en skyddad yrkestitel.

Förslaget i utredningen innebär att den som har avlagt undersköterskeexamen eller har motsvarande kompetens ska kunna ansöka om att få använda den skyddade yrkestiteln. Om en reglering av yrkestiteln infördes skulle detta skapa en omfattande administration både för arbetsgivaren samt för den myndighet som har att hantera ansökningarna och bevilja licenserna. Att se över utbildningen i sig är därför den mest ändamålsenliga regleringen för yrkesgruppen i dagsläget.

Region Stockholm anser att utredningens förslag behöver kompletteras med en finansieringsmodell för de kostnader som kan uppstå för regioner och kommuner i samband med att befintliga medarbetares utbildningar behöver kvalitetssäkras.

Innehållet i den utbildning som undersköterskor genomgår är inte reglerad på samma sätt som för andra yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården som exempelvis sjuksköterskor och det saknas en enhetlig utbildning med tydligt utstakade kompetenskrav. Det finns ingen gemensam kunskapsgrund, vilket riskerar att ha en direkt effekt på utförandet av arbetsuppgifterna.

Utifrån ett patientsäkerhetsperspektiv är det därför önskvärt att se över den variation i grundkunskaper och språkkunskaper som föreligger. Detta skulle förbättra för patienterna, men även för undersköterskorna och för arbetsgivarna. Undersköterskor är en av de personalkategorier som arbetar närmast patienten och för att förhindra undvikbara vårdskador är det viktigt att utbildningen kvalitetssäkras för att komma till rätta med de brister i kunskaper som utredningens kartläggning visar på. Att stärka undersköterskors kompetens är en viktig del i arbetet med att förbättra kvalitet och patientsäkerhet samt möjliggöra för undersköterskor att ta på sig ett utökat ansvar och fler uppgifter i vården.

Att utbildningen kvalitetssäkras genom en enhetlig reglering av innehållet kan bidra positivt till den totala kompetensförsörjningen inom vård och omsorg i och med att den kunskap och de kompetenser som personalen besitter höjs och blir mer likvärdiga och därmed kan användas mer effektivt. Det är viktigt med rätt kompetens på rätt plats. Det är vidare önskvärt att utbildningens innehåll anpassas efter de behov som finns inom hälso- och sjukvården bland annat i form av klinisk praktisk kunskap.

Beslutsunderlag
Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Sammanfattning av Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 27 augusti 2019
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens yttrande den 27 augusti 2019
Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 26 augusti 2019

Irene Svenonius Ella Bohlin

Regionstyrelsen
Regionledningskontoret
Strategisk kompetensförsörjning
Mary Folkesson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-09-10

RS 2019-0718

Regionstyrelsen

Yttrande över Stärkt kompetens i vård och omsorg – (SOU 2019:20) slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska

Ärendebeskrivning
Region Stockholm har av Socialdepartementet bjudits in att lämna synpunkter på betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg, slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska (SOU 2019:20).

Beslutsunderlag
Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Sammanfattning av Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 27 augusti 2019
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens yttrande den 27 augusti 2019
Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 26 augusti 2019

Förslag till beslut
Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) - slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska.

2. Beslutet justeras omedelbart.

Regionledningskontorets förslag och motivering
Sammanfattning
Socialdepartementet har i betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) föreslagit att yrket undersköterska regleras med en skyddad yrkestitel. Undersköterskeyrket är idag oreglerat vilket innebär att det inte finns krav på särskild utbildning för att arbeta som undersköterska. Förslaget innebär att den som har avlagt undersköterskeexamen eller har

motsvarande kompetens kan ansöka om bevis för om rätt att använda yrkestiteln undersköterska.

Regionledningskontoret är positiv till att reglera undersköterskeutbildningen och att utbildningen kvalitetssäkras och görs mer likvärdig inom såväl vuxenutbildningen som på gymnasiet. Förslag till hur detta kan se ut finns i Skolverkets förslag som presenterades i november 2018 (Dnr *2018:00686).*

Först när en sådan översyn och reglering fått genomslag på utbildningen är det möjligt att ta ställning till ett eventuellt behov av en reglering genom skyddad yrkestitel varför regionledningskontoret avstyrker förslaget om att införa skyddad yrkestitel i nuläget.

Bakgrund
Socialdepartementet har gett Region Stockholm möjlighet att yttra sig över betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20). Utredningens övergripande uppdrag har varit att föreslå hur yrket undersköterska kan regleras i syfte att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvården och omsorgen. Yrkesgruppen undersköterska är en av Sveriges största yrkesgrupper och består av personal som besitter viktig kompetens för hälso- och sjukvården.

Utredningens kartläggning har visat att det finns relativt utbredda brister i kompetensen hos yrkesgruppen vilket har en direkt effekt på utförandet av arbetsuppgifterna. De brister som framkommit i kartläggningen sammanfattas som avsaknad av en enhetlig utbildning och tydliga kompetenskrav, brister i kunskap hos undersköterskor inom kompetensområden som är karakteristiska för yrkesområdet, bristande språkkunskaper samt att arbete och ansvar inte fördelas efter kompetens. Att stärka undersköterskornas kompetens är en viktig del i arbetet med att förbättra kvalitet och patientsäkerhet.

Skolverket fick i regleringsbrev för 2018 uppdraget att föreslå en undersköterskeexamen inom såväl gymnasieskolan som inom kommunal vuxenutbildning. Skolverket presenterade den 20 november 2018 sina förslag (Dnr 2018:00686). Myndigheten gör bedömningen att det finns ett behov av en mer sammanhållen och förstärkt utbildning som inkluderar de vanligaste arbetsområdena inom vård och omsorg och de utbildnings- och kompetenskrav som ställs på en undersköterska i dagens arbetsliv. Förslaget avser elever på gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram, vissa elever på introduktionsprogram, de elever som väljer att gå en

vuxenutbildning mot en undersköterskeexamen samt de elever som läser ett yrkespaket mot undersköterska eller vårdbiträde.

Socialdepartementet har i sin utredning föreslagit att yrket undersköterska ska regleras med en skyddad yrkestitel. Utredningen har även övervägt att föreslå legitimation och att förbehålla vissa arbetsuppgifter för undersköterskor men har funnit att en skyddad yrkestitel är den mest ändamålsenliga regleringen för yrkesgruppen. Osäkerheten om vilken utbildningsnivå undersköterskor har kommer att försvinna genom att en lägsta nivå kommer att fastställas med regleringen. Utredningen bedömer att reglering av yrket kommer att bidra till ökad kvalitet och säkerhet utan att sätta upp onödiga hinder på arbetsmarknaden.

Införs en skyddad yrkestitel för undersköterskor innebär det att den som har avlagt undersköterskeexamen eller har motsvarande kompetens kan ansöka om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska. Endast den som har sådant bevis får i yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, socialtjänstens område eller enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade använda yrkestiteln. Det är då inte heller tillåtet att på dessa områden använda en yrkestitel som kan förväxlas med den skyddade yrkestiteln för den som saknar rätt till yrkestiteln undersköterska.

Socialstyrelsen föreslås bli den instans som ska pröva ansökningarna om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska och vara behörig myndighet för det reglerade yrket undersköterska. Ett bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska ska inte kunna återkallas. En avgift ska få tas ut för en prövning av ansökan om bevis om rätt att få använda yrkestiteln undersköterska.

Utredningens förslag är att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2025. Övergångsbestämmelser föreslås dock fram till och med 2029. Vid ansökan om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska som sker före den 1 januari 2030 ska även tidigare gymnasieexamen med inriktningen vård och omsorg eller motsvarande kommunal vuxen-utbildning godkännas under förutsättning att den sökande har minst 1350 godkända gymnasiepoäng i yrkesämnen och, om inte synnerliga skäl föreligger, har arbetat i yrket minst tre år de senaste fem åren, räknat från tiden för ansökan.

Bland de undersköterskor som finns idag finns många som arbetat länge i yrket och har varierande utbildningsbakgrund. Den kunskap och

kompetens som dessa erhållit ska enligt utredningens förslag kunna valideras för att inventera om yrkesutövaren behöver komplettera med ytterligare kurser för att uppnå regleringens krav. Validering definieras som en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

I dagsläget finns det olika sätt att utbilda sig för att kunna arbeta som undersköterska. Av de yrkesverksamma undersköterskorna är det enligt utredningen cirka 27 procent som genomgått gymnasieskolans vård och-omsorgsprogram. Resterande undersköterskor har läst in vård och omsorgskompetensen inom Komvux eller genom annan vuxenutbildning. Det är oklart hur många av dessa medarbetare som skulle kunna få rätt att utöva yrket som undersköterska med utredningens förslag. Ett förtydligande av vad som avses med ”motsvarande kompetens” behöver därför ske innan yrkesregleringen införs. Utredningens förslag är att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2025.

Region Stockholm har gett hälso– och sjukvårdsnämnden och Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) möjlighet att yttra sig i ärendet. SLSO har lämnat ett tjänstemannayttrande. Yttrandena tillstyrker utredningens förslag.

Överväganden

Region Stockholms yttrande till Socialdepartementet över *betänkandet Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) – slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska.*

Region Stockholm är positiv till en reglering och kvalitetssäkring av undersköterskeutbildningen genom förändring av utbildningens innehåll och omfattning. Regionen menar att det är först efter genomförandet av en sådan förändring som det är det möjligt att ta ställning till ett eventuellt behov av reglering genom skyddad yrkestitel.

Region Stockholm menar att gruppen undersköterskor länge har saknat en gemensam kunskapsgrund. Den stora variationen av grundkunskaper som finns idag bland undersköterskor i kombination med stora variationer i färdigheter i det svenska språket utgör en betydande risk i patientsäkerhetshänseende. Region Stockholm delar utredningens bedömning att goda kunskaper i det svenska språket är av stor vikt i yrket som undersköterska. Detta är något som bör tas hänsyn till i samband med

förändringen av undersköterskeutbildningarna. Undersköterskor arbetar ofta närmast patienten vilket medför att en kvalitetssäkrad utbildningframför allt kommer att förbättra för patienterna, men även för undersköterskorna och för arbetsgivarna.

Region Stockholms uppfattning är att en stor andel av de undvikbara skadorna i vården är kopplade till omvårdnad. Att stärka undersköterskornas kompetens är därför en viktig del för en ökad patientsäkerhet. På sikt kan förhoppningsvis detta också medföra att undersköterskornas kompetens kan komma att användas bättre och därmed bidra till en lösning för den totala kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården. Region Stockholm anser att dagens svårigheter med kompetensförsörjning i hälso- och sjukvården är en av de största patientsäkerhetsriskerna.

Region Stockholm delar utredningens uppfattning att kompetensen hos de som arbetar som undersköterskor är ojämn och i vissa fall för låg. Det är dock inte en fråga som löses genom utredningens förslag.
Region Stockholm ser att det är mycket angeläget med en ökad likvärdighet och kvalitet i utbildningen och att anpassa den mer utifrån hälso- och sjukvårdens behov. Regionen betonar vikten av att undersköterskeutbildningen tillgodoser de krav som vårdgivare ställer på klinisk praktisk kunskap, dvs. att man vid fullgången utbildning är ”anställningsbar”.

Om skyddad yrkestitel ska införas bör det vara utbildningen i sig som ger rätt att använda den skyddade yrkestitel, utan individuellt beslut från Socialstyrelsen. Det är svårt att motivera att Socialstyrelsen ska lägga resurser på att årligen utfärda individuella beslut om rätten att använda titeln undersköterska om det enbart innebär en bekräftelse av att individen har erhållit en undersköterskeexamen eller motsvarande kompetens genom utbildning inom Komvux. Vidare anser Region Stockholm att begreppet ”motsvarande kompetens” behöver förtydligas innan en eventuell reglering träder ikraft.

Om regleringen genomförs är det mycket angeläget att se över kraven och processen för validering av kunskaper som motsvarar undersköterskeexamen. Mer konkreta och kostnadsberäknade förslag för utformning av valideringsprocessen behöver också göras.

Region Stockholm ser positivt på utredningens förslag att en statlig myndighet, exempelvis Statens Skolverk, ges i uppdrag att under en

avgränsad period validera kompetens och utföra de ytterligare åtgärder som kan behövas i syfte att underlätta för hanteringen av ansökningar, både för huvudman och enskilda, samt säkerställa nationell likvärdighet.

Region Stockholm menar att om en reglering av yrkestiteln införs kommer det att skapa en omfattande administration både för arbetsgivaren samt för den myndighet som ska hantera ansökningarna om skyddad yrkestitel. Region Stockholm gör bedömningen att kostnaderna av utredningens förslag blir stora för både arbetsgivare och samhället. Majoriteten av de som idag anställs som undersköterskor i Region Stockholms verksamheter har utbildat sig i olika former av vuxenutbildningar. Det är oklart om dessa utbildningar med utredningens förslag kommer kunna utgöra underlag för en skyddad yrkestitel samt vilka kompetenshöjande insatser och valideringar som behöver ske. Detta riskerar att medföra problem för kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården i Region Stockholm.

Ekonomiska konsekvenser
Regionledningskontoret noterar att utredningen saknar fördjupad beskrivning av vilka kostnader den föreslagna förändringen kan leda till för regioner.

Region Stockholm har 6 500 undersköterskor anställda. Om utredningens förslag genomförs kommer extra resurser behöva avsättas såväl nationellt som regionalt för att möjliggöra genomförande av kompletterande utbildningsinsatser. Regionledningskontoret gör bedömningen att kostnaderna för utbildning, frånvaro för utbildning och hantering av medarbetare som eventuellt inte uppnår kraven kommer att bli omfattande. Statens resurser används lämpligen till att strukturera upp och kvalitetssäkra undersköterskeutbildningarna utifrån kompetensbehoven i vård och omsorg.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Ulrika Sundquist
HR-direktör

Beslutsexpediering:
Akt
Socialdepartementet

Godkänd av Stefan Schildt,2019-09-10

Sammanfattning

Utredningens övergripande uppdrag är att föreslå hur yrket undersköterska kan regleras i syfte att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvården och omsorgen.[1]

Yrkesgruppen undersköterska är en av Sveriges största yrkesgrupper och består av personal som besitter viktig kompetens för att kvalitet och säkerhet inom vård och omsorg ska kunna upprätthållas. Det har dock i utredningens kartläggning visat sig finnas relativt utbredda brister i kompetensen hos yrkesgruppen vilket har en direkt effekt på utförandet av arbetsuppgifterna. Det kan ses som en konsekvens av att undersköterskeyrket hittills varit oreglerat vilket innebär att vem som helst kan anställas som undersköterska och bl.a. genomföra vårdåtgärder utan relevant utbildning. Det är huvudmännens och arbetsgivarnas ansvar att se till att rätt kompetens finns för arbetsuppgifterna så att arbetsfördelningen bidrar till en effektiv verksamhet med kvalitet.

Former för yrkesreglering m.m.

Med ett reglerat yrke avses yrkesverksamhet där det genom lag, förordning eller andra föreskrifter, direkt eller indirekt, krävs bestämda yrkeskvalifikationer för att få tillträde till eller utöva verksamheten eller någon form av denna eller använda en viss yrkestitel. Att införa en ny yrkesreglering av någon form innebär att lagstiftaren samtidigt accepterar att vissa hinder uppstår på arbetsmarknaden – det är inte möjligt att få jobb av ett visst slag utan att först genomgå särskild utbildning, eller det är inte möjligt att använda en viss titel som är förbehållen den som har genomgått särskild utbildning. Vilka yrken som är reglerade i de olika EU och EES-länderna har stor betydelse

[1] Dir. 2017:103.

för hur den fria rörligheten för personer och tjänster ska fungera på den inre marknaden. År 2005 trädde därför yrkeskvalifikationsdirektivet i kraft. Direktivet syftar till att underlätta för dem som vill utöva ett reglerat yrke i ett annat land än sitt hemland inom EU, EES eller Schweiz.

Utredningen redogör i kapitel 4 för regelverket om legitimation, skyddad yrkestitel, reglerade arbetsuppgifter, hälso- och sjukvårdspersonal, delegering av arbetsuppgifter och stöd vid utförande av egenvård.

Kartläggning av yrkesgruppen undersköterska

Utredningen har dels sammanställt grundläggande data kring yrkesgruppen, dels genomfört ett stort antal besök och intervjuer med representanter för kommuner, landsting, privata utförare, professionsföreträdare och myndigheter för att bättre kunna redovisa hur stor yrkesgruppen är, vilken utbildning de som arbetar i yrket har och vilka arbetsuppgifter de utför.

Grundläggande data om yrkesgruppen

Det totala antalet undersköterskor i landet uppgick 2017 till cirka 183 000.[2, 3] Denna siffra inkluderar de som är anställda inom kommuner och landsting/regioner samt inom privata verksamheter. Majoriteten av de som är anställda som undersköterska arbetar inom kommunalt finansierad vård och omsorg. Inom kommunerna är undersköterskor den största gruppen inom vård- och omsorgspersonal (51 procent), följt av vårdbiträden, sjuksköterskor och personliga assistenter. I landstingsverksamhet är sjuksköterskor den största personalgruppen, följt av undersköterskor (26 procent).

Av de yrkesverksamma undersköterskorna är det förhållandevis få som genomgått gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram – många fler läser sin utbildning inom komvux eller annan vuxenutbildning.

[2] SKL: https://skl.se/ekonomijuridikstatistik/statistik/personalstatistik/personalenidiagramochsiffror.850.html
[3] Vårdföretagarna, Arbetsgivaralliansen och KFO.

Kartläggning av arbetsuppgifter m.m.

För att kartlägga yrkesgruppen undersköterska har utredningen inhämtat synpunkter och erfarenheter från ett så brett urval av huvudmän som möjligt då det är dessa som har det övergripande ansvaret för kvalitet och säkerhet inom vården och omsorgen.

Utredningen har träffat företrädare för 27 kommuner, såväl stora som små sett till invånarantal och för sju landsting.

Utredningen har också tagit del av såväl privata utförares som organisationers, nätverks och andra relevanta aktörers synpunkter i syfte att förstå yrkesrollens betydelse för kvalitet och säkerhet och vilka kompetensområden som behöver förbättras.

Utredningen kan konstatera att det finns en gemensam uppfattning bland deltagarna i kartläggningen om vilka kompetenser som karaktäriserar en undersköterska. Företrädarna underströk att flera av dessa kompetenser var bland de viktigaste för patientsäkerheten.

Önskvärda kompetenser hos undersköterskan enligt deltagarna i kartläggningen:

- Bedömningsförmåga
- Omvårdnads/omsorgskunskap
- Medicinsk kompetens
- Kunskap om diagnoser
- Professionellt bemötande

Identifierade kompetensbrister enligt deltagarna i kartläggningen:

- Kunskap om hur man ska dokumentera
- Omvårdnads-/omsorgskunskap
- Medicinsk kompetens
- Kunskap om diagnoser
- Professionellt bemötande

Utöver dessa kompetensbrister har i princip alla som utredningen träffat påtalat att språkkunskaper hos personalen många gånger är bristfälliga. Det finns också en gemensam uppfattning bland företrädarna

om att utbildningens varierande innehåll är en orsak till kompetensbristerna. Det framgår tydligt att arbetsfördelningen mellan undersköterskor och vårdbiträden inte är ändamålsenlig. Detta är särskilt tydligt när det gäller verksamhet i ordinärt boende som innebär mycket ensamarbete vilket innebär att det inte finns lätt tillgängligt stöd från andra yrkesgrupper, som till exempel sjuksköterskor. Det är arbetsgivarens ansvar att fördela arbetsuppgifter efter kompetens.

Sammantaget ser utredningen att dessa brister i yrkesgruppens kompetens påverkar kvaliteten i verksamheterna och innebär potentiella patientsäkerhetsrisker.

En ny utbildning och yrkesbeskrivning lägger grunden

Utredningen har löpande samrått med Skolverket och Socialstyrelsen kring de uppdrag som myndigheterna har haft om att föreslå justeringar i vård- och omsorgsprogrammet, vilka åtgärder som krävs för att införa en undersköterskeexamen inom såväl gymnasieskolan som inom kommunal vuxenutbildning samt framtagande av nationella kompetenskrav för yrket undersköterska.

Myndigheterna har redovisat sina respektive uppdrag och utredningen ser att de förslag som lämnats kommer att bidra till att tydliggöra såväl yrkets innehåll som vilka kunskaper en person som vill arbeta som undersköterska måste inhämta för att på bästa sätt kunna utföra yrket.

Utredningens förslag

Mot ovan givna bakgrund som närmare beskrivs i kapitel 3–11 i betänkandet föreslår utredningen att yrket undersköterska regleras med en skyddad yrkestitel. Utredningen har även övervägt att föreslå legitimation och att förbehålla vissa arbetsuppgifter för undersköterskor men finner att en skyddad yrkestitel är den mest ändamålsenliga regleringen för yrkesgruppen.

En skyddad yrkestitel införs för undersköterskor

– Den som har avlagt undersköterskeexamen eller har motsvarande kompetens ska efter ansökan få ett bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska. Endast den som har sådant bevis får i yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, socialtjänstens område eller enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade använda yrkestiteln. Det ska inte heller vara tillåtet att på dessa områden att använda en yrkestitel som kan förväxlas med den skyddade yrkestiteln för den som saknar rätt till yrkestiteln undersköterska.

Därutöver föreslår utredningen bl.a. följande i syfte att regleringen ska kunna uppnå önskad effekt och kvalitet och säkerhet:

– Socialstyrelsen ska vara behörig myndighet för det reglerade yrket undersköterska och pröva ansökningar om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska.
– Socialstyrelsens beslut ska kunna överklagas.
– Socialstyrelsen ska också få meddela föreskrifter om vilken kompetens som ska anses motsvara en undersköterskeexamen och ge rätt att använda yrkestiteln undersköterska.
– En avgift ska få tas ut för prövning av ansökan om bevis om rätt att få använda yrkestiteln undersköterska.
– Den som olovligen använder yrkestiteln undersköterska ska dömas till böter.
– En myndighet får i uppdrag att under en avgränsad period validera kompetens och utföra de ytterligare åtgärder som kan behövas för att underlätta för huvudmännen och för enskilda att ansöka om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska.
– För att upprätthålla en långsiktig och hållbar kompetensnivå bör Skolverket samråda med Socialstyrelsen om innehållet i utbildningen till det reglerade yrket undersköterska.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

– Förslagen ska träda i kraft den 1 januari 2025.
– Övergångsbestämmelser som möjliggör för flera i dag verksamma att t.o.m. den 31 december 2029 ansöka om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska.

Region Stockholm

Hälso- och sjukvårdsnämnden

PROTOKOLLSUTDRAG
2019-08-27

§ 151
Yttrande över remiss Stärkt kompetens i vård och omsorg - slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska (SOU 2019:20)

HSN 2019-1383

Ärendebeskrivning

Regionledningskontoret i Region Stockholm, Rotel II – Hälso- och sjukvårdsroteln, har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över en remiss om Stärkt kompetens i vård och omsorg - slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska (SOU 2019:20).

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Yttrande, bilaga 1
Remiss Stärkt kompetens i vård och omsorg - slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska (SOU 2019:20), bilaga2

Yrkanden

Ordförande Anna Starbrink (L) yrkar bifall till förvaltningens förslag.

Beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

1. Hälso- och sjukvårdsnämnden antar hälso- och sjukvårdsdirektörens yttrande som nämndens yttrande och överlämnar detta till regionstyrelsen.

2. Beslutet justeras omedelbart.

Expedieras till

Regionledningskontoret
Akten

Region Stockholm

Hälso- och sjukvårdsnämnden YTTRANDE HSN 2019-1383

Regionstyrelsen

Yttrande över remiss Stärkt kompetens i vård och omsorg - slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska (SOU 2019:20)

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen är till stor del positiv till denna utredning och tillstyrker dess förslag.

För att säkerställa att våra patienter får en säker vård av god kvalitet, men även för den enskilda medarbetaren, är det viktigt att undersköterskornas kompetens regleras och att det tas ett helhetsgrepp med detta tillsammans med Socialstyrelsen och Skolverket.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen menar att gruppen undersköterskor länge har saknat en gemensam kunskapsgrund. Den stora variationen av grundkunskaper som finns idag bland undersköterskor i kombination med stora variationer i färdigheter i det svenska språket utgör en betydande risk i patientsäkerhetshänseende. Undersköterskor arbetar ofta närmast patienten vilket medför att utredningens förslag framför allt kommer att förbättra för patienterna, men även för undersköterskorna och för arbetsgivarna.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens uppfattning är att en stor andel av de undvikbara skadorna i vården är kopplade till omvårdnad. Att stärka undersköterskornas kompetens är därför en viktig del för en ökad patientsäkerhet. På sikt kan förhoppningsvis detta också medföra att undersköterskornas kompetens kan komma att användas bättre och därmed bidra till en lösning för den totala kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser att dagens svårigheter med kompetensförsörjning i hälso- och sjukvården är en av de största patientsäkerhetsriskerna.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ser dock ändå vissa farhågor att undersköterskor är tänkta att få göra avancerade medicinska uppgifter som de kommer att ha formell men inte reell kompetens för. Hälso- och

sjukvårdsförvaltningen anser att denna reglering av yrket undersköterska inte bör ersätta andra insatser för att lösa bristen på framförallt sjuksköterskor. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser även att det därför är viktigt att man verkligen säkerställer att den grundläggande medicinska kunskapen hos undersköterskor är tillräcklig för tänkta arbetsuppgifter, t.ex. vid delegering av läkemedel. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen menar att det även kan finnas en liten risk att undersköterskan i och med skyddad yrkestitel och specificerade arbetsuppgifter, på sikt, kommer längre från patienten än idag och att vi då får fler vårdbiträden närmast patienten med liknande problematik som vi ser idag för undersköterskor. Ett sätt att undvika detta kan vara att inte tynga undersköterskorna med alltför omfattande dokumentationskrav.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen håller med utredningen om att själva yrkesregleringens syfte inte är att höja statusen på yrket. På sikt kan dock en yrkesreglering öka utbildningens attraktivitet och med tanke på kommande rekryteringsbehov är detta viktigt.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen befarar att den ökning av medicinsk kunskap som beskrivs i utredningen inte ryms i utbildningen utan ökad utbildningstid. Däremot ser hälso- och sjukvårdsförvaltningen stora vinster i att etik, organisation och patientsäkerhet tar plats i utbildningen. Hälso- och sjukvårdsförvaltningens bedömning är med tanke på att arbetet som undersköterska till stor del är praktiskt så vore det bra med praktik i olika verksamheter även under utbildningen. Man måste kunna omvandla den teoretiska kunskapen till praktik.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen föreslår att vikten av språkliga kunskaper bör betonas i högre grad. I samband med förändringen av undersköterskeutbildningarna och tillskapandet av en skyddad yrkestitel bör såväl språkkrav och utbildning i svenska språket ses över. Vid anställning blir det svårigheter om undersköterskan inte kan svenska språket tillräckligt bra.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser att valideringen är mycket viktig. Vidare menar hälso- och sjukvårdsförvaltningen att vårdverksamheterna snarast behöver få direktiv om hur detta ska gå till och om en myndighet ska tillsättas som ska arbeta med detta bör detta ske omgående. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen delar utredningens bedömning att validering bör ske på central nivå för utlandsutbildade då utbildningarna i omvärlden uppvisar en stor variation.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser att skyddad yrkestitel är rätt väg framåt. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ser dock svårigheter kring hur man som vårdgivare ska kunna få underlag om att en person har den kompetens som krävs för att få titeln. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser att det är centralt att kunskap om patientsäkerhet tillförs i beskrivningen av vilka områden man ska ha kunskap om för att få ansöka om titeln.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen håller även med utredningen om att de respektive uppgifter som Skolverket och Socialstyrelsen har beträffande utbildning och prövning av kompetens för yrket undersköterska bör knytas närmare varandra genom författningskrav på samråd innan t.ex. innehållet i vård- och omsorgsutbildningen på gymnasial nivå ändras. I annat fall kan syftet med denna yrkesreglering på sikt komma att börja glida.

Vidare menar hälso- och sjukvårdsförvaltningen att övergångsbestämmelser och en genomförandeplan som är tydlig är mycket centralt för arbetsgivare men också för den enskilde medarbetaren. I utredningen anges att arbetsgivaren måste kompetensutveckla men det vore önskvärt med en tydligare beskrivning av vad som förväntas av arbetsgivarna. Hur ska arbetsgivare hantera de medarbetare som redan är verksamma som undersköterskor men som inte har den formella nya kompetensen? Verksamheterna behöver planera för att inte förlora bra och duktig personal. Hur ska till exempel handledning av undersköterskor under utbildning se ut i den nya ordningen? Undersköterskeyrket är av mer praktisk karaktär än akademisk varför praktisk övning är av mycket stor vikt och därmed omhändertagandet av studenterna. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser även att det hade varit en fördel om utredningen varit tydligare med vårdgivarens ansvar för introduktion, handledning och uppföljning. Detta hade underlättat möjligheten till en helhetsbild.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser emellertid att utredningen saknar en utförlig beskrivning av kostnader som den förändring som föreslås leder till. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen menar att extra resurser behöver avsättas såväl nationellt som regionalt för att möjliggöra genomförande av de kompletterande utbildningar av olika slag som kommer att behövas för att medarbetarna ska få en utbildning som motsvarar kraven. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen föreslår förtydliganden om hur utbildningen ska finansieras och hur det är tänkt att personer ska rekryteras både till utbildning och senare till de konkreta arbetena. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen menar att detta förslag sannolikt kommer att

medföra ökade lönekrav för gruppen undersköterskor och saknar den diskussionen i utredningen. Ekonomin är ett starkt styrmedel för arbetsgivarna.

Stockholms läns sjukvårdsområde
Sjukvårdsdirektören

YTTRANDE
2019-08-26

SLSO 19-1200
RS 2019-0718

Ankom
Region Stockholm
2019 -08- 29
Dnr. RS 2019-0718

Yttrande över remiss – Stärkt kompetens i vård och omsorg – Slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket Undersköterska (SOU 2019:20)

SLSO 19-1200, RS 2019-0718

Ärendebeskrivning

Utredningen ”Reglering av yrket undersköterska” har ett övergripande uppdrag att föreslå hur yrket undersköterska kan regleras i syfte att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvård och omsorg. I utredningen framkommer att det finns utbredda brister i kompetens hos yrkesgruppen, vilket har direkt effekt på utförande av arbetsuppgifter. Det bör ses som en konsekvens av att undersköterskeyrket hittills varit oreglerat, vilket har inneburit att ”vem som helst” har kunnat anställas med titeln undersköterska.

Utredningen lyfter fram att yrkesgruppen är olikartad både vad gäller arbetsområden, uppgifter, utbildningsnivå och benämningar. Utredningen säger också att om yrkesutövare faller inom utredningens angivna yrken så omfattas de av utredningens förslag. SLSO omfattas framförallt av tjänstetitlar som undersköterska och skötare.

Förvaltningens motivering till yttrandet

Då det extra styrelsemötet den 30 augusti har blivit inställt så lämnar förvaltningen in sitt yttrande utan att det blivit nämndbehandlat. Ärendet kommer att tas upp på kommande styrelsemöte den 26 september 2019. Bifogar ärendet så som det såg ut i utskicket inför sammanträdet den 30 augusti och som nu kommer upp på sammanträdet den 26 september.

Mikael Ohrling
Sjukvårdsdirektör

Yttrande över remiss – Stärkt kompetens i vård och omsorg – Slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket Undersköterska (SOU 2019:20)
SLSO 19-1200, RS 2019-0718

Styrelsen för Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) har anmodats att lämna yttrande över Betänkande av Reglering av yrket undersköterska (SOU 2019:20).

Ärendet

Utredningen "Reglering av yrket undersköterska" har ett övergripande uppdrag att föreslå hur yrket undersköterska kan regleras i syfte att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvård och omsorg. I utredningen framkommer att det finns utbredda brister i kompetens hos yrkesgruppen, vilket har direkt effekt på utförande av arbetsuppgifter. Det bör ses som en konsekvens av att undersköterskeyrket hittills varit oreglerat, vilket har inneburit att "vem som helst" har kunnat anställas med titeln undersköterska.

Utredningen lyfter fram att yrkesgruppen är olikartad både vad gäller arbetsområden, uppgifter, utbildningsnivå och benämningar. Utredningen säger också att om yrkesutövare faller inom utredningens angivna yrken så omfattas de av utredningens förslag. SLSO omfattas framförallt av tjänstetitlar som undersköterska och skötare.

Utredningen föreslår

Att yrket undersköterska regleras med en skyddad yrkestitel och att Socialstyrelsen ska vara behörig myndighet för det reglerade yrket undersköterska och pröva ansökningar om bevis för rätten att använda yrkestiteln undersköterska.

SLSO kommentarer och synpunkter

SLSO ställer sig positiva till att yrket undersköterska regleras med en skyddad yrkestitel och att Socialstyrelsen ska vara behörig myndighet för det reglerade yrket undersköterska, och därmed pröva ansökningar om bevis för rätten att använda yrkestiteln undersköterska. Reglerad yrkestitel som undersköterska innebär att en lägsta kompetensnivå fastställs.

Utredningen föreslår
Att man inför en undersköterskeexamen inom gymnasieskolan inom kommunal vuxenutbildning, samt framtagande av nationella kompetenskrav för yrket undersköterska. Utbildningen föreslås vara enhetlig och svara upp mot krav på kvalitet och ge nödvändiga kompetenser.

SLSO kommentarer och synpunkter
Utredningen lyfter fram att yrkesgruppen undersköterskor har varit och är föremål för flera statliga utredningar och att problematiken runt kompetensbrist ofta varit i fokus. SLSO stödjer utredningens förslag på reglerad yrkestitel som skapar större tydlighet för undersköterskor/skötare och underlättar för verksamheterna att anställa denna yrkesgrupp. En nationell utbildning som är reglerad och tydligt leder till kompetenser och kunskaper som en undersköterska/skötare med reglerad yrkestitel har, ger SLSO bättre överblick vid rekrytering. I dag finns en flora av olika betygsmodeller inom vård och omsorg (gymnasium/Komvux) som gör det svårt för vården att veta vilken kompetens en person har.

SLSO ställer sig positiv till utredningens förslag om att införa en undersköterskeexamen och att nationella kompetenskrav fastställs för ett reglerat yrke som undersköterska. Men SLSO vill påtala att en yrkesreglering av undersköterskor måste vara tydlig avseende vilken skillnad det är i kompetens och arbetsuppgifter mellan undersköterskor och sjuksköterskor.

En reglering av yrket kommer att medföra behov av extra satsningar på kompetensutveckling, vilket bör medföra att ekonomiska resurser över tid tillförs för att möjliggöra detta. Genomförandet måste ges ekonomiskt stöd från nationell nivå, i annat fall belastas de enskilda vårdgivarna.

Utredningen föreslår
Att en myndighet får i uppdrag att under en avgränsad period validera kompetens och utföra ytterligare åtgärder som kan behövas för att underlätta för huvudman och enskild att ansöka om bevis för rätt att använda yrkestiteln undersköterska. Det föreslås även att Socialstyrelsen och Skolverket ska samråda om innehåll i utbildningen till det reglerade yrket undersköterska. Förslaget föreslås träda ikraft 1 januari 2025.

SLSO kommentarer och synpunkter
SLSO stödjer förslaget att en myndighet får i uppdrag att under en avgränsad period validera kompetens och utföra de åtgärder som kan behövas för att underlätta för huvudman och enskild att ansöka om bevis för rätt att använda yrkestiteln undersköterska. SLSO anser att validering för medarbetare som i dag tjänstgör inom SLSO bör bekostas av myndigheten som utför valideringen. Valideringen ***bör inte*** ske på lokalnivå. Ambitionen måste vara att få en nationellt likvärdig validering.

Utredningen
Tar upp språkkrav och skriver att för personer som genomgått utbildning i Sverige finns inga generella författningsreglerande språkkrav eller föreskrifter. Språkkrav ligger inte med som ett krav på kompetens i förslaget.

SLSO kommentarer och synpunkter
SLSO saknar språkkrav som en del av kompetenskraven. Språkkravet bör ligga på nivå B2 (EU-nivå).

SLSO bedömer att språkkrav är viktigt för patientsäkerheten. Bristande språkkunskap är ett dilemma i situationer där det är viktigt att undersköterskor/skötare förstår muntliga direktiv och kan kommunicera samt dokumentera. Språkkrav bör ingå som ett krav vid införandet av skyddad yrkestitel för undersköterskor/skötare.

Språkkunskaper hos medarbetare behövs även för att värdera en händelse och dess eventuella konsekvenser samt kunna kommunicera sina iakttagelser vidare till vårdgivare och till arbetsledande personal. Dokumentationsskyldigheten är inte förbehållen en yrkesgrupp utan antas gälla generellt för vårdpersonal och då även undersköterskor/skötare. De behöver kunna ta del av vårdhandbok, och exempelvis verksamheternas riktlinjer och policy.

Sammanfattande synpunkt
SLSO stödjer utredningen som anser att stärkt kompetens i kombination med effektiv arbetsfördelning kommer att bidra till ökad kvalitet och säkerhet. Det kommer att påverka patientsäkerhet i positiv riktning.

Det är viktigt att kompetens hos vårdens medarbetare används på bästa möjliga sätt. Det ställer krav på att skapa tydlighet i de olika rollerna som

finns och kommer att utvecklas inom hälso- och sjukvården. Reglering av yrken som fastställer kompetensnivå kan bidra till en effektivare organisation som är till gagn för våra patienter.

Med den brist på sjuksköterskor som vi ser finns behov av fler och nya yrkesgrupper inom vården när så kallade vårdnära tjänster växer fram. En ökad digitalisering innebär också ökade krav inom alla områden. SLSO vill särskilt betona att ökad kvalitet kräver att språkkrav finns med för att möta utvecklingen.

Förslag till beslut
Styrelsen för Stockholms läns sjukvårdsområde föreslås besluta

att avge yttrande i enlighet med ovanstående, samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Mikael Ohrling
Sjukvårdsdirektör